

**MAVZU: ALLERGIYA VA YALLIG'LANISHGA QARSHI DORI
VOSITALAR**

O'zganova Matlubaxon To'lanovna

*Xo'jaobod Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
Farmakologiya va retseptura fani o'qituvchisi.
Allergiya nima va u qanday namoyon bo'ladi?*

Allergiya-bu immunitet tizimining ba'zi moddalarga reaksiyasi bo'lib, odatda ko'pchilik odamlar uchun muammo tug'dirmaydi. Ular allergenlar deb ataladi va har xil bo'lishi mumkin: o'simlik gulchaglari, chang, hayvonlarning sochlari, oziq-ovqat, dori-darmonlar va boshqalar.

Biror kishi allergenga duch kelganda, ularning immun tizimi tanani ushbu moddadan himoya qilishga harakat qiladigan antikorlarni ishlab chiqarishni boshlaydi. Biroq, allergiya bo'lsa, bu antikorlar turli alomatlar bilan namoyon bo'ladigan

yallig'lanish reaksiyalarini keltirib chiqaradi. Allergiya preparatlari bunday nosozliklarni bartaraf qiladi va tananing normal ishlashini tiklaydi.

Allergiya belgilari juda xilma-xil bo'lishi mumkin va allergen turiga va tananing individual xususiyatlariga bog'liq. Masalan, o'simlik gulchaglari bilan aloqa qilganda, odamda burun oqishi, ko'z va tomoq qichishi, ba'zi oziq – ovqatlarni iste'mol qilganda esa ürtiker yoki Quincke shishishi mumkin.

Agar sizda allergiya alomatlarini sezsangiz, maxsus testlarni o'tkazish va allergenni aniqlash uchun allergist bilan bog'lanishingiz kerak. U yuqori samaradorlik bilan ajralib turadigan allergiya uchun zamonaviy antigistaminlarni tanlaydi.

Allergiya tabletkalarining turlari

Allergiya dori-darmonlari allergik reaksiyalar alomatlarini yo'qotishga yordam beradigan dorilar guruhidir. Ular ta'sir mexanizmi va qo'llanilish uslubiga qarab bir necha turlarga bo'linishi mumkin.

* Antigistaminlar. Allergiya tabletkalarining eng keng tarqalgan turi. Ular allergik reaksiyalarning asosiy vositachisi bo'lgan gistamin ta'sirini bloklaydi. Bunday dorilarni bir necha guruhga bo'lish mumkin:

o H1-birinchi avlod blokerlari tez ishlaydi, ammo kuchli uyquchanlik yoki quruq og'iz bilan namoyon bo'ladigan kuchli yon ta'sirga ega.

o H1-ikkinchi avlod blokerlari uzoqroq ishlaydi va kamroq yon ta'sirga ega.

o H2-blokerlar teridagi salbiy reaksiyalarni bartaraf etish uchun ishlatiladi.

* Kortikosteroidlar. Kuchli allergik reaksiyalarni davolash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan gormonal allergiya preparatlari. Ular tabletka yoki in'ektsiya shaklida mavjud.

* Natriy kromolin. Mast hujayralaridan gistamin chiqarilishini bloklaydigan dori. U Polen yoki changga allergik reaksiyalarning oldini olish uchun ishlatilishi mumkin.

* Montelukast. Allergik reaksiyaga olib kelishi mumkin bo'lgan leykotrienlarni inhibe qiluvchi dori. U allergik rinit va astmani davolash uchun ishlatiladi.

Shuni esda tutish kerakki, allergiya tabletkalari kerakli tekshiruvlar va testlardan so'ng shifokor tomonidan belgilanishi kerak. O'z-o'zini davolash istalmagan oqibatlariga va sog'lig'ining yomonlashishiga olib kelishi mumkin.

Kattalar uchun allergiya tabletkalarini qanday tanlash mumkin?

To'g'ri dori – darmonlarni tanlash murakkab jarayon bo'lib, uni faqat mutaxassis yordamida amalga oshirish mumkin. Bugungi kunda bozorda turli xil dorilar mavjud. Tegishli vositani tanlash uchun quyidagi mezonlarni hisobga olish kerak:

* Birinchidan, allergiya turini aniqlash kerak. Ba'zi dorilar faqat tananing ma'lum turdagi reaksiyalari, masalan, mavsumiy allergiya yoki Polen allergiyasi uchun samarali bo'lishi mumkin.

· Ikkinchidan, tananing individual xususiyatlarini hisobga olish kerak. Ba'zi odamlar ba'zi dorilarning yon ta'siriga duch kelishlari mumkin, shuning uchun individual tolerantlikni hisobga olgan holda yangi allergiya dori-darmonlarini tanlash muhimdir.

* Uchinchidan, dori-darmonlarni qabul qilishning dozasi va chastotasiga e'tibor qaratish lozim. Ba'zi dorilar tez-tez qabul qilishni talab qilishi mumkin, bu ba'zi odamlar uchun noqulay bo'lishi mumkin.

Allergiya tabletkalarining afzalliklari va kamchiliklari

Allergiya tabletkalari allergik reaksiyalar bilan kurashishning eng mashhur usuli hisoblanadi. Ular qichishish, burun oqishi, hapşırma va ürtiker kabi alomatlarni kamaytirishga yordam beradi. Boshqa har qanday dori singari, allergiyaga qarshi dorilarning ham afzalliklari va kamchiliklari bor.

Zamonaviy allergiya vositalarining afzalliklari:

* Samaradorlik. Allergiya tabletkalari allergik reaksiyalarga qarshi kurashda juda samarali bo'lishi mumkin. Ular allergiya alomatlarini kamaytirishga va hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

* Qulaylik. Yangi dorilarni qabul qilish oson. Ular maxsus mahorat yoki jihozlarni talab qilmaydi. Istalgan vaqtda va istalgan joyda qabul qilinishi mumkin.

* Harakatning davomiyligi. Zamonaviy allergiya tabletkalari uzoq vaqt davomida harakat qilishi mumkin, bu esa tez-tez dori-darmonlarni qabul qilishdan qochadi.

Allergiya tabletkalarining kamchiliklari:

* Yon ta'siri. Allergiya uchun ba'zi dorilar yon ta'sirlarni keltirib chiqaradi. Ular bosh aylanishi va uxlash istagi bilan namoyon bo'ladi.

* Giyohvandlik qobiliyati. Antigistaminlarni uzoq muddat qo'llash bilan preparatga qaramlik paydo bo'lishi mumkin, bu uning samaradorligini pasaytiradi.

* Xarajat. So'nggi avlod allergiya tabletkalari juda qimmat bo'lishi mumkin, ayniqsa ular doimiy ravishda ishlatilsa.

Allergiya dori-darmonlarini qanday qabul qilish kerak?

Allergiya dori — darmonlarini qabul qilish bu kasallikka qarshi kurashda muhim qadamdir. Biroq, maksimal ta'sirga erishish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan nojo'ya ta'sirlardan qochish uchun bir nechta oddiy qoidalarga amal qilish kerak.

Birinchidan, dori-darmonlarni boshlashdan oldin shifokor bilan maslahatlashish kerak. Bu allergiya turini, uning sabablarini aniqlashga yordam beradi va tegishli preparatni buyuradi.

Ikkinchidan, siz dozani va tabletkalarni qabul qilish rejimiga qat'iy rioya qilishingiz kerak. Tavsiya etilgan dozadan oshmang yoki preparatni ko'rsatmalarda ko'rsatilganidan tez-tez qabul qilmang.

Uchinchidan, siz och qoringa ba'zi dorilarni qabul qilmasligingiz kerak. Buni ovqatdan keyin yoki ko'p miqdorda suv bilan ichish yaxshidir.

Mumkin bo'lgan yon ta'sirlarni ham yodda tutish kerak. Agar siz preparatga kiruvchi reaksiyalarni (masalan, ko'ngil aynish, bosh aylanishi) sezsangiz, darhol shifokoringizga murojaat qilishingiz kerak.

Va esda tutingki, allergiya preparatlari bu kasallikka qarshi kurashishning bir usuli hisoblanadi. Allergenlar bilan aloqa qilmaslik, sog'lig'ingizni kuzatib borish va sog'lom turmush tarzini olib borish ham muhimdir.

Yallig'lanishga qarshi dorilar – yallig'lanish jarayonini susaytirishda qo'llaniladigan dorilar.

Yallig'lanishga qarshi dorilarni qo'llash yallig'lanish jarayoni qaysi a'zoda kuzatilayotganligi, uning patogenezi va boshqalarga bog'liq.

Farmakologik faol birikmalarning turli guruhlariga mansub ko'pgina dori vositalari yallig'lanishi qarshi ta'sirga ega, ular yallig'lanishning sabablari, tabiati va tasnifidan qati nazar unga qarshi ta'sir ko'rsatadi.

Infeksiya sababli yallig'lanishda antibiotiklar va boshqalar kimyoterapevtik vositalar qo'llaniladi, ular mikroorganizmlarning hayot faoliyatini susaytiradi va mikroflora muhitidagi yallig'lanish jarayoniga nisbatan ta'sir qiladi. Alohida kimyoterapevtik vositalar (masalan, sulfanilamidlar, tetratsiklinlar va boshqalar) ham yallig'lanish jarayonlarini bartaraf etadi, lekin ularning samarasi kam.

Kimyoviy tuzilishiga ko'ra yallig'lanishga qarshi dorilar steroid va nosteroid guruhlariga bo'linadi.

Buyrak usti bezlari po'stlog'i gormonlari va ularning sintetik o'rindoshlari – glyukkortikoidlarning amaliy ahamiyati katta bo'lishiga qaramay, ulardan foydalanganda ba'zi noxush holatlar ro'y beradi. Shu bois ularni o'z bilgicha qabul qilish yaramaydi.

Yallig'lanishga qarshi steroid vositalarga rezorbtiv (gidrokortizon, prednizolon, deksametazon va boshqalar) va ta'sir qiluvchi (flyuotsinolon atsetonid, flyumetazon pivapat, betametazon va boshqalar) glyukokortikoidlar kirib ularning ta'siri immunodepressiv ta'sir bilan birgalikda namoyon bo'ladi. Nosteroid vositalarga karbon kislotalarning ba'zi hosilalari (pirazonon, oksikamlar) kiradi.

Bir qator ogriq qoldiruvchi dorilar ham yallig'lanishga qarshi dorilar sifatida ishlatiladi.

Bular yallig'lanishga qarshi ta'siri jihatidan glyukokortikoidlardan kuchsizroq, qo'shimcha kasalliklarni ham nisbatan kam keltirib chiqaradi. Shu tufayli og'riq qoldiruvchi dorilar bo'g'imlar, mushaklar va ichki a'zolar yallig'lanishida keng qo'llaniladi. Ular analgetik va isitma tushiruvchi ta'sirga ega.

Ko'pgina dorivor o'simliklar (masalan, bo'yimodaron, mavraklar) ba'zi teri va shilliq qavatlar kasalliklarida yallig'lanishga qarshi yaxshi naf beradi. Me'da-ichak yo'llari yallig'langanda (ayniqsa, bolalarda) shilimshiq holidagi dori buyuriladi. U bevosita yallig'lanishga qarshi ta'sir etmay, faqat shilliq pardani o'rab oladi va uni har xil ta'sirlardan saqlaydi.

Burishtiruvchi dorilar ham yallig'lanishga qarshi kuchsizroq ta'sir etadi, ular, asosan, teri va shilliq pardalar yallig'langanda ishlatiladi.

Burishtiruvchi dorilar to‘qimaning oqsil moddalari bilan birgalikda himoya qatlami hosil qilib, shilliq pardalarni va shikastlangan sirtlarni turli ta’sirotladan saqlaydi va yallig‘lanish jarayonining avj olishiga yo‘l qo‘ymaydi.

Aseptik yallig‘lanishda (ayniqsa, allergik yoki autoallergik to‘qimalar shikastlanganda) yallig‘lanishga qarshi steroid vositalarning immunodepressiv ta’siri alohida ahamiyatga ega.

Immunodepressantlar, asosan, immunitet hujayra omiliga susaytiruvchi ta’sir ko‘rsatib, sitostatik ta’sir hisobiga yallig‘lanishning proliferativ bosqichini bartaraf etadi.

Yallig‘lanishga qarshi dorilar kelib chiqish sabablari turlicha bo‘lgan yallig‘lanish kasalliklarini davolashda qo‘llaniladi. Ulardan, ko‘pincha, rematizmga qarshi vosita sifatida foydalaniladi. Yallig‘lanishga qarshi steroid vositalar miokarditlar, o‘tkir va surunkali (nefritlar, hepatitlar va boshqalar) ichki a‘zolarining yallig‘lanish kasalliklarini davolash uchun ishlatiladi. Glyukokortikoidlar dermatologiya (masalan, ekzema, dermatitlar, neyrodermitlar)da mahalliy qo‘llash uchun, oftalmologiya (keratit, konyunktivit, irit, bleforit va boshqalar), otorinolaringologiya (vazomotor va allergik rinitlar, tashqi eshitish yo‘llari yallig‘lanishi) amaliyotida qo‘llaniladi.

Asosiy adabiyotlar

1. M.N.Maxsumov, M.M.Malikov “Farmakologiya”. Toshkent., 2006y.
2. M.N.Maxsumov, X.X.Xolmatov “Fitoterapiya farmakologiya asoslari bilan birga”.Toshkent., 2003y.
3. B.A.Samura, L.T.Malaya “Fitoterapiya v klinike vnutrennix bolezney”. Xarkov. 2003.
4. M.D.Mashkovskiy “Lekarstvennyye sredstva” (1–2 tom). Moskva. 2004y.

Internet saytlari:

1. <http://www.>
2. ziyonet.uz/http://www.
3. [lex.uz/ httpwww.gugle.com/](http://lex.uz/httpwww.gugle.com/)